

УДК: 336.225:336(497.11)
DOI: 10.5937/PDSC24055D

Проф. др Маријана Дукић Мијатовић

*Ванредни професор, Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Нови Сад, Република Србија и Редовни професор Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе Нови Сад
e-mail: marijana.mijatovic@uns.ac.rs ORCID бр. 0000-0003-1327-0889*

Недељко Бабић

Докторанд, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду, Република Србија, e-mail: nedeljkobbc@gmail.com

ПРАВНО-ЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ПОРЕСКЕ УПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА ЦИЉЕМ СТАБИЛНОСТИ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Резиме:

Овим истраживањем аутори обједињују правни и економски аспект истраживања, са циљем утврђивања утицаја правних новела на процес трансформације Пореске управе Републике Србије. Квалитативном и квантитативном анализом детектоване су препоруке за побољшање постојећег законодавног оквира као и изражена потреба за континуираним праћењем ефеката постојећих законских решења током процеса трансформације, која је усмерена ка стабилности јавних финансија као и усклађивању политика са најбољом међународном праксом управљања јавним финансијама. Анализа економских емпиријских података прибављених од релевантних државних институција уз анализу постојеће легислативе води ка сагледавању динамике и квалитета спровођења трансформације управљања јавним финансијама у Републици Србији.

Кључне речи: правне новеле, трансформација Пореске управе

I Увод

Предмет истраживања, које су аутори спровели у овом раду подразумева утврђивање утицаја правних новела на спровођење трансформације Пореске управе у Републици Србији. Даље, аутори анализирају одабране економске показатеље, са циљем утврђивања ефеката спроведене трансформације Пореске управе, а све у складу са свеобухватном реформом јавних финансија у Републици Србији.

Реформе управљања јавним финансијама подразумевају побољшање система мобилизације јавних прихода и јачање финансијске контроле и одговорности у јавним финансијама.¹ Трансформација Пореске управе за Владу Републике Србије представља притотетну активност у реформи јавног сектора у Републици Србији, а процес трансформације започет је 2015. године и траје и даље.²

Управљање јавним финансијама представља кључну активност за унапређење процеса европских интеграција. ³ „Област реформе јавних финансија једна је од важних тема разговара са Европском комисијом у оквиру Специјалне групе за реформу јавне управе.“⁴

„Ефикасно управљање јавним финансијама представља основу за одржив економски развој и доприноси макроекономској стабилности државе. У Републици Србији поред раста БДП-а од 7,5% и стабилног јавног дуга од 55,6% БДП-а, на крају 2022. године, са расходне стране, раст БДП-а у 2021. години је у потпуности вођен домаћом тражњом.“⁵ „Очувана стабилност на тржишту рада и раст плата, уз повољне услове финансирања, резултирали су растом личне потрошње од око 8%. Упркос пандемији, фиксне инвестиције су кумулативно порасле током 2020. и 2021. године за око 13% у реалном износу.

¹ World Bank. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P165000>, приступ: 01.07.2024. године.

² Види више: Дукић Мијатовић М., Бабић Н. (2023) Правне новеле у функцији спровођења реформе управљања јавним финансијама. Зборник радова XX међународног научног скупа „Правнички дани – Проф. Др Славко Царић“, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, стр. 69-80.

³ Министарство државне управе и локалне самоуправе. <https://rju.gov.rs/en/about-public-administration-reform/upravljanje-javnim-finansijama/> приступ: 05.07.2024. године.

⁴ Министарство финансија Републике Србије. <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/program-reforme-upravljanja-javnim-finansijama-pfm> приступ: 07.07.2024. године.

⁵ Види више: Дукић Мијатовић М., Бабић Н. (2023) Правне новеле у функцији спровођења реформе управљања јавним финансијама. Зборник радова XX међународног научног скупа „Правнички дани – Проф. Др Славко Царић“, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, стр. 69-80.

Државне инвестиције расту од 2020. године и достигле су око 7.2% БДП-а у 2021. години.⁶

Посматрамо ли период у последњих пет година уочићемо да је Србија привукла 107 пројеката директних страних инвестиција у 2018. години.⁷ Прилив страних директних инвестиција бележи 4,4 милијарде евра у 2022. години.⁸ “Према прелиминарним подацима Народне банке Србије, током 2023. године прилив страних директних инвестиција у Србију износио је 4.522 милиона евра, што представља раст од 2,0% у односу на 2022. годину. Према последњим јавно расположивим подацима по земљама, који се односе на прва три тромесечја 2023. године, највећи прилив страних директних инвестиција у Србију забележен је из европских (68,1%) и азијских земаља (30,2%). Посматрано по земљама, током прва три тромесечја 2023. године највеће стране директне инвестиције у Србију дошле су из Кине (818,4 милиона евра), Холандије (622,5 милиона евра), Велике Британије (217,4 милиона евра), Аустрије (215,9 милиона евра) и Немачке (158,6 милиона евра), при чему би требало имати у виду да из Холандије долазе знатна улагања и због тога што поједини страни инвеститори због пореских олакшица своја улагања реализују из подружница у Холандији, иако је седиште матичне компаније у другој земљи. Уз одржање географске диверсификације, стране директне инвестиције у Србију остале су и пројектно диверсификоване. И даље је највећи део инвестиција усмерен у разменљиве секторе (59,8%), пре свега прерађивачку индустрију (29,0%), рударство (11,2%) и у стручне и техничке делатности (9,3%). Истичемо да је од изузетног значаја да се што већи део страних директних инвестиција усмерава у разменљиве секторе, јер се на овај начин обезбеђује очување постојећих и отварање нових радних места, али и повећање извозних капацитета.”⁹

Аутори су се методолошки определили да истраживање заснују на хронолошком и системском тумачењу актуелне легислативе, проверавајући постављене хипотезе емпиријски економским подацима добијеним од релевантних институција, док су до закључака дошли прво анализом, а потом индукцијом и дедукцијом, држећи се телеолошког приступа.

⁶ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд., стр 18.

⁷ Развојна агенција Србије (РАС). <https://ras.gov.rs/fdi-intelligence-2019-srbija-na-vrhu> приступ 05.07.2024.

⁸ Извештај о раду Народне Банке Србије за 2022. годину, www.nbs.rs, приступ 10.7.2024. године.

⁹ https://www.nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=19551 приступ 10.7.2024. године.

I Легислативни оквир реформи

„Спроведене активности првог Програма трансформације Пореске управе у Републици Србији у периоду од 2015. до 2020. године резултирале су значајним растом наплате од чак 35% у односу на прву годину примене. Поред тога, унапређена је ефикасност основних пословних процеса, а све пореске пријаве и обрасци из надлежности управе добиле су електронску форму.“¹⁰ Квалитет услуга подигнут је увођењем нових дигиталних сервиса за интензивнију и лакшу комуникацију како са пореским обвезницима, тако и са широм јавношћу у Републици Србији. Програм трансформације за период 2021–2025. године одржао је континуитет у спровођењу промена које су започете Програмом трансформације 2015. до 2020. године.

Реализацијом три стратешка циља, Програма трансформације 2021–2025:

1. успостављање пословних процеса и организације у складу са најбољом међународном праксом, ради повећања наплате јавних прихода,
2. унапређење квалитета постојећих и увођење нових врста услуга прилагођених потребама пореских обвезника, и
3. профилисање новог пореског службеника изузетног нивоа професионалности и компетентности.

Стварају се темељи нове архитектуре Пореске управе, који су видљиви кроз три „производа“, односно компоненте: 1. интегрисан информациони систем базиран на готовом комерцијалном решењу (COTS), који укршта и проверава податке Пореске управе и трећих страна ради откривања пореских обвезника који не послују у складу са прописима, 2. лични е-Портал, прилагођен сваком пореском обвезнику, који представља програм за директну комуникацију појединца са Пореском управом и 3. унапређење стручног образовања пореских службеника.“¹¹

Циљ Програма свеобухватне реформе управљања јавним финансијама 2021-2025 је остваривање одрживог буџета са стабилним јавним дугом у односу на БДП уз помоћ бољег финансијског управљања и контроле, процеса интерне ревизије и повезивање буџетског планирања са политикама Владе.

Програм реформе управљања јавним финансијама је главна смерница реформама за период од 2021. до 2025. године у овој области, како би се ојачао

¹⁰ Програм трансформације Пореске управе 2021-2025 на www.purs.gov.rs, приступ 11.7.2024. године.

¹¹ Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк: <https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> приступ: 25.5.2024. године.

правни, стратешки и институционални оквир за управљање јавним финансијама у Републици Србији у складу са стандардима ЕУ и међународним стандардима“.¹²

Током 2022. године, Пореска управа Републике Србије је „успешно имплементирала нови модел фискализације, што је допринело евидентирању промета у реалном времену чиме је уведен ефикаснији алат за сузбијање сиве економије.“¹³

Програм реформе јавних финансија у Републици Србији као кључну компоненту подразумева процес Трансформације Пореске управе подразумева низ законоодавних новела из различитих области, које свеобухватно доприносе квалитету и брзини спровођења започете реформе, а законодавне новеле односе се на следеће:

Последња новела одредбе Закона о јавним набавкама¹⁴, подразумева електронску платформу. Новелама Закона о јавним набавкама уведена је обавеза електронске комуникације и електронске размене података у поступцима јавних набавки. Портал јавних набавки упостављен је 1. јула 2020. године.¹⁵

1. Новеле Закона о буџетској инспекцији¹⁶ 2021. године, допринеле су јачању капацитета за вршење инспекцијске контроле.¹⁷

2. У складу са чланом 75а Закона о буџетском систему РС¹⁸, формирана је „Комисија за праћење примене међународних рачуноводствених стандарда за јавни сектор, која има надзорну улогу у овом процесу, преузела је активно учешће у праћењу примене Међународних рачуноводствених стандарда за

¹² Министарство финансија Републике Србије. <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/program-reforme-upravljanja-javnim-finansijama-pfm> приступ: 08.07.2024. године.

¹³ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд., стр 12.

¹⁴ Закон о јавним набавкама РС. („Службени гласник РС“, број 91/19 и 92/23).

¹⁵ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд., стр 13.

¹⁶ Закон о буџетској инспекцији РС. („Сл. гласник РС“, бр. 118/2021).

¹⁷ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд., стр 14.

¹⁸ Закон о буџетском систему РС. (“Службени гласник РС”, бр. 54 од 17. јула 2009, 73 од 12. октобра 2010, 101 од 29. децембра 2010, 101 од 30. децембра 2011, 93 од 28. септембра 2012, 62 од 16. јула 2013, 63 од 19. јула 2013 - исправка, 108 од 6. децембра 2013, 142 од 25. децембра 2014, 68 од 4. августа 2015 - др. закон, 103 од 14. децембра 2015, 99 од 12. децембра 2016, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 31 од 29. априла 2019, 72 од 7. октобра 2019, 149 од 11. децембра 2020, 118 од 9. децембра 2021, 118 од 9. децембра 2021 - др. закон, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)

јавни сектор, као и обезбеђивање адекватног превода сета међународних рачуноводствених стандарда IPSAS.¹⁹

3. Законом о електронском фактурисању²⁰ који је усвојен 2021. године, којим је уређено издавање, слање, пријем, обрада, чување, садржина и елементи електронских фактура, у трансакцијама између субјеката јавног сектора, између субјеката приватног сектора, односно између субјеката јавног и субјеката приватног сектора, добринело је јачању контроле обрачуна јавних прихода као и сузбијања сиве економије.

4. Закон о изменама и допунама Закона о фискализацији²¹ 2022. године, донео је измене и допуне које се односе на следеће: поступање приликом обављања промета изван малопродајног објекта ако је корисник испоручених добара и пружених услуга, односно добара и услуга које ће бити испоручене или пружене у случају примљених аванса, правног лица или предузетника; затим обједињавање Система за управљање фискализацијом и Система електронских фактура у пословању између привредних субјеката, као и између привредних субјеката и субјеката јавног сектора; затим начин евиденције и начин издавања фискалног рачуна и сл.²²

5. Код Закона о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност²³ који је ступио на снагу 1. јануара 2023. године, новеле се односе у случају када је електронска фактура, на основу које се може остварити право на одбитак претходног пореза, издата најкасније до истека рока за предају пореске пријаве за порески период у којем је настала пореска обавеза у складу са законом о ПДВ, обвезник ПДВ-а, може да оствари право на одбитак претходног пореза најраније за порески период у којем је пореска обавеза настала; затим дефинисање тржишне вредности добара и услуга; затим одређивање основице за обрачунавање ПДВ за промет добара и услуга између лица која се сматрају повезаним лицима у смислу Закона о ПДВ као тржишне вредности добра или услуге, без ПДВ, у случају када стицалац добра или услуге нема право на добитак претходног пореза у потпуности, а промет је извршен уз накнаду нижу од тржишне вредности; затим одређивање лица која се сматрају повезаним

¹⁹ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд., стр 16.

²⁰ Закон о електронском фактурисању РС („Сл. гласник РС“, бр. 44/2021, 129/2021, 138/2022, 92/2023).

²¹ Закон о фискализацији РС („Сл. гласник РС“, бр. 153/2020, 96/2021 и 138/2022).

²² Види више: Дукић Мијатовић М., Бабић Н. (2023) Правне новеле у функцији спровођења реформе управљања јавним финансијама. Зборник радова XX међународног научног скупа „Правнички дани – Проф. Др Славко Царић“, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, стр. 69-80.

²³ Закон о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност („Сл. гласник РС“, бр. 138/2022).

лицима у смислу Закона о ПДВ; и последња новела односи се на то да обвезници ПДВ-а достављају обавештење пореском органу у електронском облику.

6. Новелама Закона о порезима на имовину²⁴ из јануара 2023. године, предвиђено је расврставање непокретности за сврху утврђивања основице пореза на имовину, у пословне објекте се разврставају и гараже у којима се обавља регистрована делатност, затим утврђивање пореза на имовину дограђеног објекта обвезника који не води пословне књиге, затим новеле су предвиђене и код преноса уз накнаду и код права трајног коришћења паркинг места у отвореном стамбеном блоку или стамбеном комплексу плаћа се порез на наслеђе и поклон, односно порез на пренос апсолутних права, затим усаглашавање одредаба које уређују ослобођење од пореза на пренос апсолутних права својине на стану купцу првог стана, затим је одложен рок за преношење надлежности за утврђивање пореза на наслеђе и поклон и пореза на пренос апсолутних права, са Пореске управе РС на јединице локалне самоуправе са 1. јануара 2023. године, на 1. јануар 2024. године.

7. Код Закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана²⁵ и Закона о изменама и допунама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање²⁶, које се примењују од 1. јануара 2023. године, новеле се односе на повећање неопорезивог износа зараде, затим смањење стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, затим продужење периода примене постојећих олакшица за запошљавање нових лица, увођење система самоопорезивања по основу годишњег пореза на доходак грађана, као и нови

²⁴ Закон о порезима на имовину "Службени гласник РС", бр. 26 од 20. априла 2001, 45 од 2. јула 2002 - СУС, 80 од 26. новембра 2002, 80 од 26. новембра 2002 - др. закон, 135 од 21. децембра 2004, 61 од 30. јуна 2007, 5 од 22. јануара 2009, 101 од 29. децембра 2010, 24 од 4. априла 2011, 78 од 19. октобра 2011, 57 од 8. јуна 2012 - УС, 47 од 29. маја 2013, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 95 од 8. децембра 2018, 99 од 18. децембра 2018 - УС, 86 од 6. децембра 2019, 144 од 27. новембра 2020, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)

²⁵ Закон о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС", бр. 24 од 12. априла 2001, 80 од 26. новембра 2002, 80 од 26. новембра 2002 - др. закон, 135 од 21. децембра 2004, 62 од 19. јула 2006, 65 од 28. јула 2006 - исправка, 31 од 30. априла 2009, 44 од 9. јуна 2009, 18 од 26. марта 2010, 50 од 8. јула 2011, 91 од 2. децембра 2011 - УС, 93 од 28. септембра 2012, 114 од 4. децембра 2012 - УС, 47 од 29. маја 2013, 48 од 31. маја 2013 - исправка, 108 од 6. децембра 2013, 57 од 30. маја 2014, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 112 од 30. децембра 2015, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 86 од 6. децембра 2019, 153 од 21. децембра 2020, 44 од 29. априла 2021, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)

²⁶ Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање ("Службени гласник РС", бр. 84 од 24. јула 2004, 61 од 18. јула 2005, 62 од 19. јула 2006, 5 од 22. јануара 2009, 52 од 15. јула 2011, 101 од 30. децембра 2011, 47 од 29. маја 2013, 108 од 6. децембра 2013, 57 од 30. маја 2014, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 112 од 30. децембра 2015, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 86 од 6. децембра 2019, 153 од 21. децембра 2020, 44 од 29. априла 2021, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)

начин опорезивања и утврђивања основица доприноса за обавезно социјално осигурање физичких лица „*fri lensera*“.

8. Новелама Закона о изменама о допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији²⁷ који је ступио на снагу децембра 2022. године, предвиђено је да се пореска пријава за годишњи порез на доходак грађана подноси искуљиво у електронском облику, затим су уведена нова кривична дела за недозвољен промет опреме за фискализацију и недозвољен промет рачуноводствених и других софтвера.²⁸

II Ефекти програма трансформације Пореске управе

Када је у питању Сектор наплате Пореске управе, поређењем наплате из 2022. године са резултатима наплате из 2014. године, непосредно пред почетак реализације првог програма трансформације Пореске управе, у односу на 2014. годину, када је наплата износила 1.157 милијарди динара, Пореска управа је у 2022. години наплатила 2.250 милијарди динара, односно 95% више у апсолутном износу.²⁹

„Од 1. маја 2022. године у примени је нови модел електронске фискализације у Републици Србији, који подразумева употребу хардверског или софтверског решења, којима се издају фискални рачуни са QR кодом. Скенирањем QR кода, купци и корисници услуга могу да провере да ли је рачун издат у складу са законом.“³⁰

„Новим моделом фискализације постигнут је низ унапређења који доприносе борби против сиве економије и нелојалне конкуренције, смањења трошкова пореских обвезника и повећања броја пореских обвезника. Све то доприноси повећању буџета за јавне и друштвене потребе свих грађана

²⁷ Закон о о пореском поступку и пореској администрацији (“Службени гласник РС”, бр. 80 од 26. новембра 2002, 84 од 5. децембра 2002 - исправка, 23 од 13. марта 2003 - исправка, 70 од 10. јула 2003, 55 од 21. маја 2004, 61 од 18. јула 2005, 85 од 6. октобра 2005 - др. законик, 62 од 19. јула 2006 - др. закон, 61 од 30. јуна 2007, 20 од 19. марта 2009, 72 од 3. септембра 2009 - др. закон, 53 од 29. јула 2010, 101 од 30. децембра 2011, 2 од 13. јануара 2012 – исправка, 93 од 28. септембра 2012, 47 од 29. маја 2013, 108 од 6. децембра 2013, 68 од 3. јула 2014, 105 од 3. октобра 2014, 91 од 5. новембра 2015 - Аутентично тумачење, 112 од 30. децембра 2015, 15 од 25. фебруара 2016, 108 од 29. децембра 2016, 30 од 20. априла 2018, 95 од 8. децембра 2018, 86 од 6. децембра 2019, 144 од 27. новембра 2020.)

²⁸ Види више: Дукић Мијатовић М., Бабић Н. (2023) Правне новеле у функцији спровођења реформе управљања јавним финансијама. Зборник радова XX међународног научног скупа „Правнички дани – Проф. Др Славко Царић“, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, стр. 69-80.

²⁹ Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк:

<https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> страна 16, приступ: 30.5.2024. године.

³⁰ Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк:

<https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> страна 16-17, приступ: 25.5.2024. године.

Републике Србије и општој клими поштовања прописа. Подаци са фискалних рачуна издати према новом моделу фискализације у реалном времену сливају се у Контролни центар и одмах су доступни Пореској управи. На тај начин, обрадом примљених података, уз примену аналитичких модела анализе ризика, обавља се ефикасно праћење и контрола пореских обвезника код којих постоји ризик од избегавања плаћања пореза. Истовремено, редовни обвезници фискализације су поштеђени непотребних контрола.³¹

Најважнији резултати који су постигнути програмом трансформације Пореске управе огледају се у следећем:

1. „Сви најважнији јавни приходи су наплаћени у већем износу у односу на исти период 2021. године.

2. Укупна наплата износила је 2.250 милијарди динара, што је више за 14% у односу на 2021. годину.

3. Учешће Пореске управе у укупној наплати јавних прихода на територији Републике Србије 2022. године износи 65%.

4. Укупна наплата Пореске управе у 2022. години, у односу на укупну наплату Пореске управе у 2014. години, на почетку процеса трансформације, већа је за 95%.

5. Евидентирано је 14,71 милијарди динара избегнутог пореза.

6. Евидентирано је 5,8 милијарди динара прибављене противправне имовинске користи.

7. Настављене су кључне активности „Пројекта модернизације Пореске управе (ТАМП)”, које суштински подржавају реализацију Програма трансформације Пореске управе за период 2021–2025. године“.³²

III Ефекти реформи на економску стабилност

У оквиру ове тачке аутори желе да идентификују утицај свеобухватних правних новела у функцији спровођења трансформације Пореске управе у Републици Србији, а у оквиру свеобухватне реформе јавних финансија у Републици Србији са циљем јачања домаће економије, мерено одабраним економским показатељима.

„Ефикасно управљање јавним финансијама представља основу за одржив економски развој и доприноси макроекономској стабилности државе.

³¹ Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк:

<https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> страна 17-18, приступ: 26.5.2024. године.

³² Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк:

<https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> страна 20, приступ: 21.5.2024. године.

Досадашњи потези економске политике Владе Србије довели до оствареног БДП-а у 2023. години од 69,5 милијарди евра, док је план да се до краја 2024. године достигне 74,9 милијарди. Кумулативни раст БДП-а у Србији, у периоду од 2018. до 2023. године, износио је 22,2 %. Поред раста БДП-а од 2,5% и стабилног јавног дуга од 52,3% БДП-а, на крају 2023. године очувана је стабилност на тржишту рада и раст плата. Прилив страних директних инвестиција је достигао 4,5 милијарде евра у 2023. години. Истовремено стопа незапослености је износила 9,1% док је радно ангажовано рекордних 2,3 милиона људи. У прва два месеца 2024. године је остварен суфицит републичког буџета у износу од 5,3 милијарди динара, што је боље од буџетског плана за 52 милијарде динара, с обзиром да је планиран дефицит у износу од 46,7 милијарди динара. У фебруару 2023. године је остварен дефицит у износу од 24,9 милијарди динара. У фебруару 2023. године су наплаћени приходи у износу од 158,6 милијарди динара, од чега су порески приходи износили 140,6 милијарди динара. Највећи део пореских прихода односи се на уплату ПДВ у износу од 69,1 милијарди динара и акциза у износу од 38 милијарди динара. Непорески приходи остварени су у износу од 17,5 милијарди динара, а прилив донација у фебруару 2023. године износио је 0,4 милијарди динара. Расходи су извршени у износу од 183,5 милијарди динара. Расходи за запослене су износили 39,9 милијарди динара, трансфери ООСО (фонд ПИО, РФЗО, НСЗ, фонд СОВО) 30,4 милијарди динара, исплата камата 24,8 милијарди динара, капитални издаци су износили 22,6 милијарди динара, расходи за социјалну заштиту 13,9 милијарди динара, а расходи за робу и услуге 13,3 милијарди динара. На нивоу сектора државе у прва два месеца је остварен фискални суфицит у износу од 10,5 милијарди динара и примарни фискални суфицит у износу од 61,5 милијарди динара. Реализацијом активности које су саставни део Програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025 (ПРУЈФ) након усвајања Измена и допуна Програма, додатно је оснажен систем управљања јавним финансијама, што ће допринети његовој стабилности, предвидивости и отпорности, што је веома значајно у кризним ситуацијама. На тај начин остварује се стабилна основа за даљу реализацију структурних реформи и у другим областима, а привреди се обезбеђује стабилно пословно окружење. Коначно, реализацијом ПРУЈФ 2021-2025 у 2023. години, као и горе наведеним макроекономским показатељима, потврђује се тренд који води ка испуњењу општег циља ПРУЈФ, а који се огледа у остваривању одрживог буџета са стабилним јавним дугом у односу на БДП уз помоћ бољег финансијског

управљања и контроле, процеса интерне ревизије и повезивање буџетског планирања са политикама Владе.“³³

Закључак

У овом истраживању обједињена су два истраживачка аспекта, правни и економски, са циљем утврђивања узрочно последичне везе између реформе јавних финансија, првенствено трансформацијом Пореске управе Републике Србије и динамике у развоју економије Републике Србије.

Истраживање је показало да су реформе у правном и економском смислу, утицале на стварање бољег пословног амбијента у Републици Србији, те на тај начин тржиште наше земље привлачи директне стране инвестиције. Анализа одабраних економских индикатора, довели до оствареног БДП-а у 2023. години од 69,5 милијарди евра, док је план да се до краја 2024. године достигне 74,9 милијарди. Кумулативни раст БДП-а у Србији, у периоду од 2018. до 2023. године, износио је 22,2 %. Поред раста БДП-а од 2,5% и стабилног јавног дуга од 52,3% БДП-а, на крају 2023. године очувана је стабилност на тржишту рада и раст плата. Прилив страних директних инвестиција је достигао 4,5 милијарде евра у 2023. години, што је резултат успешног спровођења Програма реформе управљања јавним финансијама Републике Србије претходних година, која подразумева и спровођење трансформације Пореске управе Републике Србије.

На основу квалитативне и квантитативне анализе (претходно анализираних одабраних макроекономских индикатора), препоруке које обезбеђују остваривање циљева у оквиру Програма реформе управљања јавним финансијама, као и програма трансформације Пореске управе у Републици Србији односе се на потребу за континуираним побољшањем постојеће легислативе као и потреба континуираног праћења ефеката постојећих законодавних оквира током свеобухватних правних и економских реформи које су усмерене ка остварењу макроекономске стабилности државе.

Можемо закључити да су свеобухватне правне и економске реформе актуелне код нас усмерене на интензивирање привредне активности довеле до позитивних резултата у развоју економије Републике Србије и стабилности привредног система и јавних финансија, што се рефлектовало увећањем капиталних инфраструктурних пројеката и допринело побољшању стандарда грађана.

³³ Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2023. годину, Министарство Финансија, Београд, стр 1-25. <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/program-reforme-upravljanja-javnim-finansijama-pfm>, приступ: 05.07.2024. године.

Prof. Marijana Dukić Mijatović, PhD

*Associate Professor, University of Novi Sad, Faculty of Technical Sciences, Novi Sad, Republic of Serbia and Full professor, University Business academy, Faculty of Law for Commerce and Judiciary, e-mail: marijana.mijatovic@uns.ac.rs
ORCID no. 0000-0003-1327-0889*

Nedeljko Babić, PhD student

*Faculty of Economics in Subotica, University of Novi Sad, Republic of Serbia
e-mail: nedeljkobbc@gmail.com*

**LEGAL AND ECONOMIC ASPECTS OF THE
TRANSFORMATION OF THE TAX ADMINISTRATION
OF THE REPUBLIC OF SERBIA WITH THE GOAL OF
PUBLIC FINANCE STABILITY**

Summary:

The authors combine the legal and economic aspects in this manuscript, with the aim of determining the impact of legal amendments on the process of transformation of the Tax Administration of the Republic of Serbia. Qualitative and quantitative analysis revealed recommendations for improving the existing legislative framework as well as the expressed need for continuous monitoring of the effects of existing legal solutions during the transformation process, which is aimed at the stability of public finances as well as the alignment of policies with the best international practice of public finance management. The analysis of economic empirical data obtained from the relevant state institutions along with the analysis of existing legislation leads to an overview of the dynamics and quality of the implementation of the transformation of public finance management in the Republic of Serbia.

Key words: *legal amendments, transformation of the Tax Administration*

Литература

1. Дукић Мијатовић М., Бабић Н. (2023) Правне новеле у функцији спровођења реформе управљања јавним финансијама. Зборник радова XX међународног научног скупа „Правнички дани – Проф. Др Славко Царић“, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, стр. 69-80.
2. Закон о јавним набавкама РС. („Службени гласник РС“, број 91/19 и 92/23).
3. Закон о буџетској инспекцији РС. („Сл. гласник РС“, бр. 118/2021).
4. Закон о буџетском систему РС. (“Службени гласник РС”, бр. 54 од 17. јула 2009, 73 од 12. октобра 2010, 101 од 29. децембра 2010, 101 од 30. децембра 2011, 93 од 28. септембра 2012, 62 од 16. јула 2013, 63 од 19. јула 2013 - исправка, 108 од 6. децембра 2013, 142 од 25. децембра 2014, 68 од 4. августа 2015 - др. закон, 103 од 14. децембра 2015, 99 од 12. децембра 2016, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 31 од 29. априла 2019, 72 од 7. октобра 2019, 149 од 11. децембра 2020, 118 од 9. децембра 2021, 118 од 9. децембра 2021 - др. закон, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)
5. Закон о електронском фактурисању РС. („Сл. гласник РС“, бр. 44/2021, 129/2021, 138/2022, 92/2023).
6. Закон о фискализацији РС („Сл. гласник РС“, бр. 153/2020, 96/2021 и 138/2022).
7. Закон о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност („Сл. гласник РС“, бр. 138/2022).
8. Закон о порезима на имовину "Службени гласник РС", бр. 26 од 20. априла 2001, 45 од 2. јула 2002 - СУС, 80 од 26. новембра 2002, 80 од 26. новембра 2002 - др. закон, 135 од 21. децембра 2004, 61 од 30. јуна 2007, 5 од 22. јануара 2009, 101 од 29. децембра 2010, 24 од 4. априла 2011, 78 од 19. октобра 2011, 57 од 8. јуна 2012 - УС, 47 од 29. маја 2013, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 95 од 8. децембра 2018, 99 од 18. децембра 2018 - УС, 86 од 6. децембра 2019, 144 од 27. новембра 2020, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)
9. Закон о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС", бр. 24 од 12. априла 2001, 80 од 26. новембра 2002, 80 од 26. новембра 2002 - др. закон, 135 од 21. децембра 2004, 62 од 19. јула 2006, 65 од 28. јула 2006 - исправка, 31 од 30. априла 2009, 44 од 9. јуна 2009, 18 од 26. марта 2010, 50 од 8. јула 2011, 91 од 2. децембра 2011 - УС, 93 од 28. септембра 2012, 114 од 4. децембра 2012 - УС, 47 од 29. маја 2013, 48 од 31. маја 2013 - исправка, 108 од 6. децембра 2013, 57 од 30. маја 2014, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 112 од 30. децембра 2015, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 86

- од 6. децембра 2019, 153 од 21. децембра 2020, 44 од 29. априла 2021, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)
10. Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање ("Службени гласник РС", бр. 84 од 24. јула 2004, 61 од 18. јула 2005, 62 од 19. јула 2006, 5 од 22. јануара 2009, 52 од 15. јула 2011, 101 од 30. децембра 2011, 47 од 29. маја 2013, 108 од 6. децембра 2013, 57 од 30. маја 2014, 68 од 3. јула 2014 - др. закон, 112 од 30. децембра 2015, 113 од 17. децембра 2017, 95 од 8. децембра 2018, 86 од 6. децембра 2019, 153 од 21. децембра 2020, 44 од 29. априла 2021, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022, 92 од 27. октобра 2023.)
 11. Закон о о пореском поступку и пореској администрацији ("Службени гласник РС", бр. 80 од 26. новембра 2002, 84 од 5. децембра 2002 - исправка, 23 од 13. марта 2003 - исправка, 70 од 10. јула 2003, 55 од 21. маја 2004, 61 од 18. јула 2005, 85 од 6. октобра 2005 - др. законик, 62 од 19. јула 2006 - др. закон, 61 од 30. јуна 2007, 20 од 19. марта 2009, 72 од 3. септембра 2009 - др. закон, 53 од 29. јула 2010, 101 од 30. децембра 2011, 2 од 13. јануара 2012 – исправка, 93 од 28. септембра 2012, 47 од 29. маја 2013, 108 од 6. децембра 2013, 68 од 3. јула 2014, 105 од 3. октобра 2014, 91 од 5. новембра 2015 - Аутентично тумачење, 112 од 30. децембра 2015, 15 од 25. фебруара 2016, 108 од 29. децембра 2016, 30 од 20. априла 2018, 95 од 8. децембра 2018, 86 од 6. децембра 2019, 144 од 27. новембра 2020.)
 12. Извештај о реализацији програма реформе управљања јавним финансијама 2021-2025, за 2022. годину, Министарство Финансија, Београд.
 13. Извештај о раду Пореске управе Републике Србије, линк: <https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/Izvestaj.html> страна 16, приступ: 30.5.2024. године.
 14. Извештај о раду Народне Банке Србије за 2022. годину, www.nbs.rs, приступ 10.7.2024. године.
 15. Министарство државне управе и локалне самоуправе.
<https://rju.gov.rs/en/about-public-administration-reform/upravljanje-javnim-finansijama/> приступ: 05.07.2024. године.
 16. Министарство финансија Републике Србије.
<https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/program-reforme-upravljanja-javnim-finansijama-pfm> приступ: 07.07.2024. године.
 17. Народна банка Србије
https://www.nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=19551 приступ 10.7.2024. године.
 18. Програм трансформације Пореске управе 2021-2025 на www.purs.gov.rs, приступ 11.7.2024. године.

19. Развојна агенција Србије (РАС). <https://ras.gov.rs/fdi-intelligence-2019-srbija-na-vrhu> приступ 05.07.2024.
20. World Bank.
<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P165000> ,
приступ: 01.07.2024. године.

